

**FINANCIËEL CRISISPLAN
2020**

**Stichting
Pensioenfonds
Wonen**

DECEMBER 2020

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
1.1 Wat is een financieel crisisplan?	3
1.2 Inhoud financieel crisisplan	3
1.3 Uitgangspunten	4
2. Financieel crisisplan.....	5
2.1 Beschrijving crisissituatie.....	5
2.2 Toelichting crisissituatie	6
2.3 Maatregelen die ter beschikking staan	7
2.4 Mate inzetbaarheid van de maatregelen	8
2.5 Indicatie financieel effect van de maatregel	9
2.6 Prioritering van de maatregelen	10
2.7 Evenwichtige belangenafweging	11
2.8 Communicatie met belanghebbenden.....	11
2.9 Besluitvormingsproces	13

1. Inleiding

Op 9 december 2011 is de Beleidsregel van De Nederlandsche Bank inzake het financieel crisisplan pensioenfonds van kracht geworden. Op basis van artikel 2 van deze Beleidsregel dient het pensioenfonds een financieel crisisplan op te stellen. Met dit financieel crisisplan, dat is opgenomen in de actuariële en bedrijfstechnische nota (abtn), voldoet het pensioenfonds aan deze beleidsregel.

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Wonen beschrijft in dit rapport het financieel crisisplan van het fonds. Dit financieel crisisplan is in 2020 vastgesteld door het bestuur.

1.1 Wat is een financieel crisisplan?

Volgens de Beleidsregel is een financieel crisisplan een beschrijving van de maatregelen die het bestuur op korte termijn zou kunnen inzetten indien de (beleids)dekkingsgraad zich bevindt op of zeer snel beweegt richting kritische waarden, waardoor het realiseren van de doelstellingen van het pensioenfonds in gevaar komt.

Door een dergelijk plan 'op de plank' te hebben, is het pensioenfonds beter voorbereid op een crisissituatie, en kan worden voorkomen dat in de drukte van een crisis mogelijkheden over het hoofd worden gezien. Vooraf is nagedacht over onder andere kritische grenzen, de beschikbaarheid van maatregelen, het inzetten van maatregelen, het realiteitsgehalte van maatregelen evenals de effectiviteit ervan en een nadere invulling van evenwichtige belangenafweging.

Overigens is een financieel crisisplan niet een plan dat in een crisissituatie kant-en-klaar uitgevoerd moet of kan worden. Het bestuur zal de concrete maatregelen altijd afstemmen op de aard van de crisis en de omstandigheden van dat moment. Een financieel crisisplan is dus niet hetzelfde als een herstelplan. Een herstelplan is gericht op herstel uit een bestaande tekortsituatie. Een financieel crisisplan is gericht op hoe in de toekomst om te gaan met crisissituaties.

Naast dit financiële crisisplan beschikt het Pensioenfonds over een Crisisprocedure. De crisisprocedure heeft tot doel het fonds richting te geven bij het optreden van acute crisissituaties waarbij:

- a) de continuïteit en/of reputatie van het pensioenfonds in direct gevaar is.
- b) onmiddellijk handelen noodzakelijk kan zijn.
- c) de reguliere besluitvormingsprocessen en overlegstructuren niet voldoen.

De crisisprocedure bevat het proces, de crisisorganisatie en de mandatering die in deze korte termijn crisissituatie van toepassing zijn. Het financieel crisisplan voorziet in crisissituaties die via de reguliere besluitvormingsprocessen worden afgehandeld.

1.2 Inhoud financieel crisisplan

Dit crisisplan geeft aan in welke situaties of bij welke grenswaarden:

- Het bestuur van het fonds maatregelen neemt.
- Wat de aard van die maatregelen is.

- Hoe zij concreet en materiële vorm krijgen (besluitvormingsproces en informatieproces).
- Hoe de maatregelen uitgevoerd worden.

Bij het opstellen van het plan heeft het bestuur zeer nadrukkelijk aandacht besteed aan een evenwichtige belangenafweging van alle betrokkenen bij het nemen van maatregelen.

Het rapport bevat negen elementen:

1. Beschrijving crisissituatie
2. Toelichting crisissituatie
3. Maatregelen die ter beschikking staan
4. Mate inzetbaarheid van de maatregelen
5. Indicatie financieel effect van de maatregelen
6. Prioritering van de maatregelen
7. Evenwichtige belangenafweging
8. Communicatie met belanghebbenden
9. Besluitvormingsproces

1.3 Uitgangspunten

Uitgangspunt voor bepaling van de effectiviteit van een maatregel is de financiële positie eind 2019. De actuele dekkingsgraad is ultimo 2019 bepaald op 105,9%. In de prognoses is gerekend met de rentetermijnstructuur (RTS) zoals DNB heeft gepubliceerd en met de daaruit afgeleide forwardcurves. Voor het rendement hanteert het bestuur de rendementscurve die gebaseerd is op de maximale parameters zoals door de Commissie Parameters is gepubliceerd en de RTS ultimo 2018. Dit is conform de aanname uit het herstelplan en waarborgt zodoende een consistent bestuursbeleid gedurende de looptijd van het herstelplan.

De grondslagen voor de technische voorziening zijn zoals beschreven in de ABTN. Dit geldt ook voor het gevoerde beleid voor beleggingen en toeslagen. De effectiviteit van de maatregelen geeft een indicatie van de herstelkracht. Elke crisis staat op zich en de effectiviteit en herstelkracht van maatregelen is afhankelijk van de omstandigheden waarin het fonds zich bevindt op het moment van de crisissituatie.

De vereiste dekkingsgraad ultimo 2019 onder het nieuwe FTK is bepaald op 119,8%. Het fonds verkeert ultimo 2019 in een reservetekort en er is een herstelplan van kracht.

2. Financieel crisisplan

Dit hoofdstuk beschrijft de negen elementen van het financieel crisisplan voor het fonds zoals benoemd in paragraaf 1.2.

2.1 Beschrijving crisissituatie

Het bestuur definieert een financiële crisis in het kader van dit plan als een financiële situatie waarin de doelstellingen van het pensioenfonds, zoals beschreven in de statuten van het fonds, op korte en/of langere termijn niet meer waargemaakt kunnen worden en ingrijpen in pensioenaanspraken van deelnemers noodzakelijk is.

De oorzaak van een crisis kan een externe oorzaak hebben die buiten de invloedssfeer van het fonds ligt (zoals bijvoorbeeld de rente) of een interne oorzaak. In beide gevallen blijft het bestuur verantwoordelijk voor het adequaat handelen.

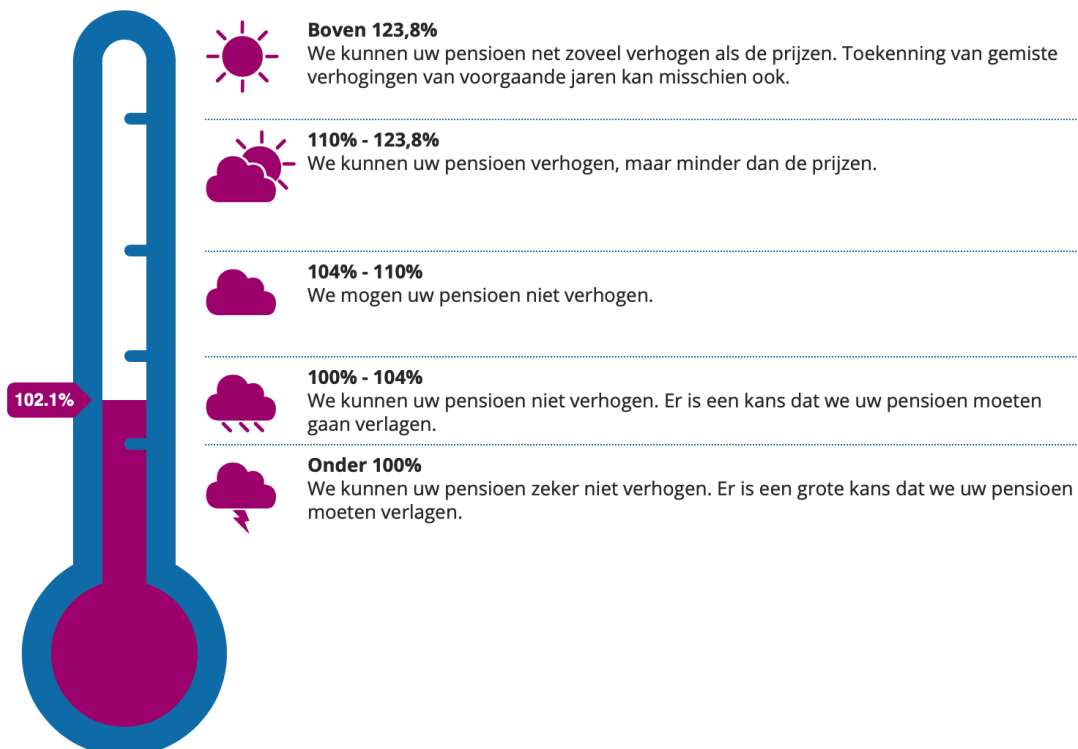
Het bestuur onderscheidt de volgende crisissituaties:

1. Het pensioenfonds is niet meer binnen de hersteltermijn in staat om uit het tekort te komen;
2. Het pensioenfonds is niet in staat om binnen 5 jaar uit het dekkingstekort te komen (de beleidsdekkingsgraad daalt tot onder de kritische dekkingsgraad m.b.t. herstel tot de minimaal vereiste dekkingsgraad).

De genoemde crisissituaties kunnen tegelijkertijd optreden.

Het huidige financiële stelsel (met lage tot negatieve rentes) waarvan het fonds onderdeel uitmaakt heeft geleid tot een nieuwe werkelijkheid. Hierbij is een tekortsituatie waarin de beleidsdekkingsgraad lager wordt dan de vereiste dekkingsgraad voorlopig een constante geworden en geen crisissituatie. De grens waarbij nu gesproken wordt over een crisissituatie ligt bij de noodzaak tot het ingrijpen in de aanspraken van deelnemers.

In onderstaande plaatje worden de verschillende niveau's van dekkingsgraden weergegeven:

2.2 Toelichting crisissituatie

Crisissituatie 1

De kritische dekkingsgraad is onder andere afhankelijk van de vorm en de hoogte van de rentetermijnstructuur vastgesteld door De Nederlandsche Bank. De volgende tabel toont de kritische dekkingsgraad voor verschillende scenario's qua marktrente en verwacht rendement. Op basis van de huidige rentestand en beleggingsbeleid is de kritische dekkingsgraad van het fonds eind 2019 87,4%. Als bij deze rentestanden de actuele dekkingsgraad lager ligt dan dit kritische punt, is voldoende herstel zonder effectieve maatregelen in beginsel niet meer mogelijk.

Tabel 2.1 Voorbeeld kritische dekkingsgraad ten opzichte van de VDG

	Wijziging verwachte rente				
	-2%	-1%	0%	1%	2%
Wijziging verwacht rendement					
-2%	83,1%	90,8%	98,9%	107,3%	116,0%
-1%	76,2%	83,4%	90,9%	98,7%	106,8%
0%	70,0%	76,6%	83,6%	90,9%	98,5%
1%	64,3%	70,5%	77,0%	83,9%	90,9%
2%	59,1%	64,9%	71,0%	77,5%	84,1%

De verplichtingen worden gewaardeerd op basis van de marktrente (de door DNB gepubliceerde UFR).

In de bovenstaande tabel wordt de verwachte rente en het verwacht rendement parallel verschoven met een bepaald percentage. Een wijziging bijvoorbeeld in de verwachte rente met 1% zorgt er dus voor dat ook de korte rente verhoogd is met 1%. Als – uitgaande van de huidige situatie – het rendement constant wordt gehouden en de verwachte rente met 1% wordt verhoogd, dan zal het overrendement dalen waardoor de herstelkracht lager wordt. De hogere rente zorgt voor een hogere herstelkracht aan de verplichtingenkant. De daling van het overrendement is sterker dan de daling in de verplichtingen. Per saldo daalt de herstelkracht en is een hogere kritische dekkingsgraad benodigd.

Het verwacht rendement over het vermogen is afhankelijk van de beleggingsmix van het pensioenfonds. Voor iedere beleggingscategorie wordt een inschatting gemaakt van het bijbehorende rendement. De te hanteren rendementen zijn evenwel gemaximeerd. Het overrendement is het verschil tussen enerzijds het rendement over het vermogen en anderzijds de oprenting van de verplichtingen. De oprenting van de verplichtingen is afhankelijk van de korte rente. Dit is de éénjaarsrente uit de (geforwarde) nominale rentetermijnstructuur. Indien het overrendement niet wordt gebruikt ter indexatie van de pensioenen, komt dit ten goede van de financiële positie van het pensioenfonds. Dit bevordert de herstelkracht en is van invloed op de hoogte van de kritische dekkingsgraad.

Crisissituatie 2

Indien de beleidsdekkingsgraad verder daalt onder de minimaal vereiste dekkingsgraad en vijf jaar achtereen onder het niveau van de minimaal vereiste dekkingsgraad blijft en de actuele dekkingsgraad in het vijfde jaar onder de minimaal vereiste dekkingsgraad is, dan dient het fonds een onvoorwaardelijke korting toe te passen.

Het is van belang om dat niveau van de actuele dekkingsgraad te bepalen, waarbij het, vooraf gezien, niet mogelijk is zonder het nemen van extra maatregelen binnen de hersteltermijn het tekort op te lossen, dan wel waarbij het, vooraf gezien, niet mogelijk is - zonder het nemen van extra maatregelen

- binnen de wettelijke termijn van 5 jaar te herstellen naar de minimaal vereiste dekkingsgraad. Dit niveau wordt aangeduid als de kritische dekkingsgraad.

Tabel 2.2 Voorbeeld kritische dekkingsgraad ten opzichte van de MVDG

	Wijziging verwachte rente				
	-2%	-1%	0%	1%	2%
Wijziging verwacht rendement					
-2%	91,3%	94,1%	96,9%	99,8%	102,6%
-1%	88,8%	91,4%	94,2%	96,9%	99,8%
0%	86,3%	88,9%	91,6%	94,3%	97,0%
1%	83,9%	86,4%	89,1%	91,7%	94,4%
2%	81,6%	84,1%	86,6%	89,2%	91,8%

2.3 Maatregelen die ter beschikking staan

Het bestuur onderscheidt de volgende maatregelen die ter beschikking staan aan het fonds:

1. Aanpassing beleggingsbeleid

In geval van een financiële crisis kan het bestuur het beleggingsbeleid aanpassen. De oorzaken en gevolgen van een crisis op de beleggingen kunnen op voorhand zeer divers zijn. Afhankelijk hiervan zal het bestuur passende maatregelen nemen in de portefeuille.

2. (Deels) niet toekennen van toeslagen

Vanaf 2016 heeft het fonds een ambitie om de uitkeringen en de opgebouwde aanspraken voorwaardelijk aan te passen aan het door het Centraal Bureau voor de Statistiek gepubliceerde consumentenprijsindexcijfer, alle huishoudens afgeleid. Echter, het is aan het bestuur, gehoord de actuaris om te beslissen of en in hoeverre de pensioenrechten en pensioenaanspraken worden aangepast. Het bestuur hanteert de volgende beleidsstaffel als leidraad bij bepaling van de mate van de toekenning.

- Indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan 110%, wordt geen toeslag toegekend;
- Bij een beleidsdekkingsgraad van meer dan 110%, maar minder dan de bovengrens toeslag, wordt de geambieerde toeslag naar rato toegekend;
- Bij een beleidsdekkingsgraad hoger dan de bovengrens toeslag kan de geambieerde toeslag volledig worden toegekend.

De bovengrens toeslag is de beleidsdekkingsgraad waarbij de maximale toeslag verleend mag worden en deze is onder meer afhankelijk van de rentetermijnstructuur. De bovengrens toeslag is ultimo 2019 circa 123,9%.

Indien blijkt dat het fonds niet volledig kan herstellen binnen de gestelde termijn, dan kan het bestuur besluiten om de prognose van de verwachte indexatie (deels) te versoberen.

3. Afstempelen van uitkeringen en opgebouwde aanspraken

Wanneer de financiële positie van het fonds daartoe aanleiding geeft, kan het fonds de aanspraken en rechten van de (gewezen) deelnemers en andere aanspraakgerechtigden naar evenredigheid korten. Er wordt onderscheid gemaakt tussen twee soorten kortingen:

Onvoorwaardelijke korting:

Deze korting wordt onvoorwaardelijk en onherroepelijk toegepast als de beleidsdekkingsgraad vijf jaar achtereen onder de minimaal vereiste dekkingsgraad (MVDG) blijft en de actuele dekkingsgraad in het vijfde jaar ook onder de minimaal vereiste dekkingsgraad is. De korting vindt zodanig plaats dat de actuele dekkingsgraad in het vijfde jaar gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad. Deze korting kan uitgesmeerd worden over een periode van maximaal 10 jaar.

Voorwaardelijke korting:

Deze korting wordt toegepast indien het fonds niet in staat is binnen de maximale hersteltermijn te herstellen tot de vereiste dekkingsgraad zonder dat de belangen van gewezen deelnemers, pensioengerechtigden of andere aanspraakgerechtigden onevenredig worden geschaad en alle overige beschikbare sturingsmiddelen, met uitzondering van het beleggingsbeleid, zijn ingezet om de tekortsituatie op te lossen. Het bestuur zal zich daarbij uiteraard houden aan de voorschriften van wet- en regelgeving. Deze korting mag over een periode van maximaal 10 jaar uitgesmeerd worden. De benodigde korting wordt echter tenminste tijdsevenredig en onvoorwaardelijk doorgevoerd in het eerste jaar.

Het is mogelijk om verschillende kortingspercentages te hanteren voor verschillende groepen. Onderscheid kan gemaakt worden naar pensioensoorten en stakeholders. Het is belangrijk om een goede belangenafweging te maken. Hierin moeten de al genomen maatregelen en hun effect op herstel worden meegenomen. Opgemerkt wordt dat bij differentiatie van de kortingspercentages de groepen een verschillend deel van de technische voorziening voor hun rekening nemen.

Het fonds is gesloten. Hierdoor zijn de maatregelen die een open fonds wel heeft in sommige gevallen niet meer van toepassing. Hierdoor zijn de handelingsmogelijkheden meer beperkt. De belangrijkste maatregelen die niet meer ter beschikking staan van het fonds gezien het gesloten karakter waarbij de nieuwe opbouw elders is ondergebracht, worden hieronder volledigheidshalve wel genoemd:

- Een verzoek tot een aanvullende werkgeversbijdrage;
- Wijziging van het premiebeleid;

2.4 Mate inzetbaarheid van de maatregelen

Deze paragraaf geeft antwoord op de vraag hoe realistisch de inzet van de beschikbare maatregelen is.

1. Aanpassen beleggingsbeleid

Het bestuur is verantwoordelijk voor het beleggingsbeleid. Achmea Investment Management (AIM) is door het bestuur aangewezen als fiduciair beheerder. AIM ondersteunt en adviseert het bestuur ten aanzien van het beleid. Echter, als het fonds in een tekortsituatie komt, dan is het niet mogelijk om meer risico's te nemen. Het beleggingsbeleid als sturingsmiddel gebruiken in tijd van crisis is niet altijd mogelijk.

2. (Deels) niet toekennen van toeslagen

De toeslagverlening is voorwaardelijk en geheel door het bestuur te bepalen. Indien uit het herstelplan blijkt dat het fonds niet volledig uit de tekortsituatie komt binnen de gestelde termijn, mag het fonds het herstelplan opnieuw maken zonder toeslagverlening. Deze maatregel is realistisch.

3. Afstempelen van uitkeringen en opgebouwde aanspraken
Wanneer de financiële positie van het fonds daartoe aanleiding geeft, kan het fonds de aanspraken en rechten van de (gewezen) deelnemers en andere aanspraakgerechtigden naar evenredigheid korten. Alle betrokkenen worden onverwijld geïnformeerd over een besluit tot korten. De vermindering kan op zijn vroegst een maand nadat de (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden, werkgever en DNB hierover zijn geïnformeerd. Deze maatregel is realistisch.

2.5 Indicatie financieel effect van de maatregel

Deze paragraaf geeft de financiële effectiviteit van de maatregelen die het bestuur voldoende realistisch acht.

1. Aanpassen beleggingsbeleid
Het financieel effect van het aanpassen van het beleggingsbeleid is afhankelijk van de maatregel die wordt genomen en de marktontwikkelingen. Op voorhand is dit niet te kwantificeren.
2. (Deels) niet toekennen van toeslagen
De effectiviteit van deze maatregel is afhankelijk van de financiële positie van het fonds. Als de financiële positie van het fonds goed is, is de impact groot. Bij een slechte financiële positie wordt er al weinig tot geen indexatie gegeven, waardoor de effectiviteit ook laag is.

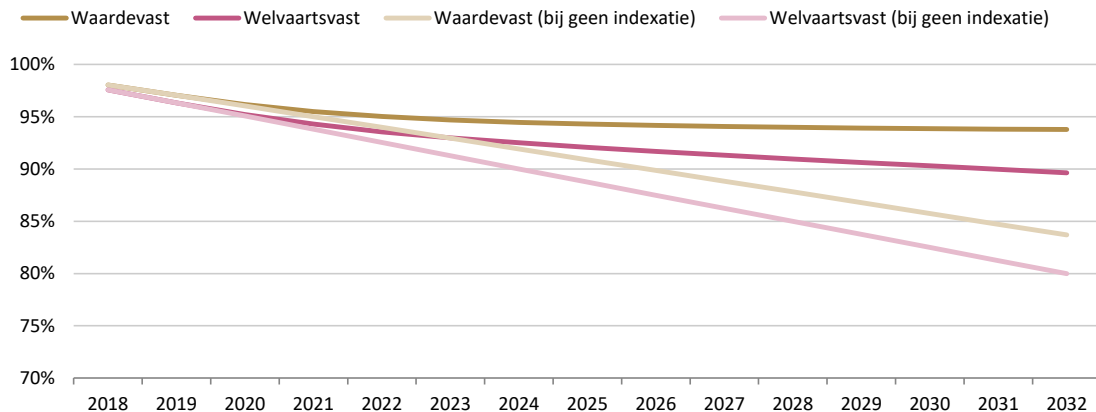
In de onderstaande tabel is een voorbeeld van het effect van niet indexeren op de dekkinggraad te zien:

Tabel 2.3 Voorbeeld effect niet indexeren op de dekkinggraad

Jaar	BDG incl toeslag	BDG excl toeslag	Vershil
2018	108,2%	108,2%	0,0%
2019	113,3%	113,3%	0,0%
2020	118,1%	118,4%	0,3%
2021	122,4%	123,6%	1,2%
2022	126,0%	129,0%	3,0%
2023	128,9%	134,5%	5,6%
2024	131,6%	140,2%	8,6%
2025	134,3%	146,1%	11,8%
2026	137,0%	152,3%	15,3%
2027	139,6%	158,7%	19,1%

Het (deels) niet toekennen van toeslagen heeft directe gevolgen op het pensioenresultaat. In onderstaande grafiek is een voorbeeld van de ontwikkeling van het pensioenresultaat te zien:

Ontwikkeling pensioenresultaat

Uit bovenstaande grafiek blijkt dat, de koopkracht (waardevast pensioen) ultimo 2027 gelijk is aan 94,1%. Als het pensioenresultaat wordt uitgedrukt in termen van welvaartsvastheid daalt het pensioenresultaat naar 91,3%. Indien wordt uitgegaan van de veronderstelling dat er na 2017 gedurende de gehele periode van het herstelplan geen verdere toeslagen worden verleend, daalt de koopkracht naar 88,8%.

- Afstempelen van uitkeringen en opgebouwde aanspraken
Inzet van het korten van uitkeringen en opgebouwde aanspraken is uiteraard zeer effectief voor verbetering van de financiële positie.

2.6 Prioritering van de maatregelen

Het bestuur heeft besloten tot de volgende prioritering voor inzet van de crisismaatregelen in de verschillende situaties van crisis:

- Het pensioenfonds komt terecht in een tekortsituatie waarin de beleidsdekkingsgraad lager wordt dan de vereiste dekkingsgraad**

Als deze situatie zich voordoet, zal het bestuur DNB direct inlichten en binnen de wettelijke termijn een herstelplan indienen. Als uit het herstelplan blijkt dat herstel binnen de gestelde termijn mogelijk is, dan hoeft het bestuur geen verdere maatregelen te nemen.

- Het pensioenfonds is niet meer binnen de hersteltermijn in staat om uit het tekort te komen**

Als uit het herstelplan blijkt dat herstel binnen de gestelde hersteltermijn niet mogelijk is, dan zal het bestuur het herstelplan opnieuw bepalen zonder toeslagverlening. Indien deze maatregel niet afdoende blijkt te zijn, dan dient het bestuur tijdig in overleg te treden met de cao-partijen.

Indien het fonds dan nog niet in staat is binnen de maximale hersteltermijn te herstellen tot de vereiste dekkingsgraad zonder dat de belangen van gewezen deelnemers, pensioengerechtigden of andere aanspraakgerechtigden onevenredig worden geschaad en alle overige beschikbare sturingsmiddelen, met uitzondering van het beleggingsbeleid, zijn ingezet om de tekortsituatie op te lossen, dan kan het fonds de aanspraken en rechten van de (gewezen) deelnemers en andere aanspraakgerechtigden naar evenredigheid korten. Het bestuur zal zich daarbij uiteraard houden aan de voorschriften van wet- en regelgeving. Deze korting mag over een periode van maximaal 10 jaar uitgesmeerd worden. De benodigde korting wordt echter tenminste tijdsevenredig en onvoorwaardelijk doorgevoerd in het eerste jaar.

- **Het pensioenfonds is niet in staat om binnen 5 jaar uit het dekkingstekort te komen (de beleidsdekkingsgraad daalt tot onder de kritische dekkingsgraad)**

Als de beleidsdekkingsgraad vijf jaar achtereenvolgens onder de MVDG blijft en de actuele dekkingsgraad in het vijfde jaar ook onder de MVDG is, dan zal het bestuur de opgebouwde rechten en uitkeringen onvoorwaardelijk korten zodanig dat de beleidsdekkingsgraad gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad. Deze onvoorwaardelijke korting mag uitgesmeerd worden over 10 jaar.

2.7 Evenwichtige belangenafweging

Aanpassing van het beleggingsbeleid zal alle stakeholders met opgebouwde rechten op dezelfde manier raken.

Het afstempelen van uitkeringen en opgebouwde aanspraken raakt naast de gewezen deelnemers ook de gepensioneerden. Gepensioneerden krijgen meteen een lagere uitkering. Gewezen deelnemers zullen in de toekomst een lagere uitkering tegemoet kunnen zien.

Als het nodig is om te korten, dan kan het bestuur eventueel besluiten om gedifferentieerd te korten. Dit zal het bestuur alleen doen als er aanleiding toe is. Het bestuur zal de belangen van alle stakeholders dan evenwichtig afwegen.

2.8 Communicatie met belanghebbenden

Het bestuur van het pensioenfonds vindt het van groot belang dat alle belanghebbenden op een volledige, tijdige, begrijpelijke en duidelijke wijze worden geïnformeerd over het crisisplan en de maatregelen die worden ingezet tijdens de crisis. We onderscheiden interne en externe belanghebbenden:

Interne belanghebbenden:

- gewezen deelnemers
- pensioengerechtigden
- deelnemersraad
- verantwoordingsorgaan

Externe belanghebbenden

- werkgever
- CAO-partijen
- brancheorganisatie
- DNB
- pers

De communicatie betreft twee onderdelen:

1. de communicatie over het crisisplan zelf (voordat zich een crisis heeft voorgedaan)
2. de communicatie in het geval van een crisis

1. Communicatie over het crisisplan zelf (voordat een crisis zich voordoet)

Binnen het bestaande communicatiebeleid wordt via de website www.pensioenwonen.nl, de artikelen in het brancheblad Werk in Wonen en de digitale nieuwsbrief aandacht besteed aan het financiële crisisplan. Jaarlijks na het bijwerken van het plan worden de eventuele wijzigingen via deze middelen gecommuniceerd.

De eventuele teksten voor de verschillende communicatiemiddelen worden verzorgd door TKP, in samenwerking met de Communicatiecommissie van het pensioenfonds.

2. Communicatie in het geval van een crisis

Met alle belanghebbenden wordt gecommuniceerd over het herstelplan van het fonds. Op het moment dat zich een crisis voordoet communiceert het bestuur zo snel mogelijk over de te nemen kortingsmaatregelen en de gevolgen die dat met zich meebrengt.

Communicatie met DNB

DNB is permanent aangesloten bij de financiële ontwikkelingen van het fonds en wordt vooraf geïnformeerd als het fonds naar buiten communiceert hierover.

Communicatie met werkgever

Voorafgaande aan de communicatie met (gewezen) deelnemers wordt de werkgever op de hoogte gesteld van de aard van de crisis en de kortingsmaatregelen die het bestuur heeft genomen.

Communicatie met deelnemersraad en verantwoordingsorgaan

Voorafgaande aan de communicatie met actieve deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden worden deelnemersraad en verantwoordingsorgaan op de hoogte gesteld van de aard van de crisis en de kortingsmaatregelen die het bestuur heeft genomen.

Communicatie met de pers

Het pensioenfonds communiceert niet actief met de pers, maar bereidt zich wel voor op eventuele vragen. Ook bepaalt het bestuur vooraf welke gegevens naar buiten kunnen worden gebracht. Indien nodig heeft de woordvoerder van het fonds contact met de pers.

Communicatie met gewezen deelnemers en pensioengerechtigden

Hiervoor worden de volgende middelen ingezet:

Persoonlijke brief

De gewezen deelnemers en pensioengerechtigden worden via een persoonlijke brief geïnformeerd over de aard van de crisis en kortingsmaatregelen. Per doelgroep wordt een brief gestuurd waarin de persoonlijke gevolgen worden benoemd.

Mondelinge communicatie

- Klant Contact Center
In de communicatie wordt steeds de mogelijkheid geboden om te bellen met het Klant Contact Center (KCC).
Het KCC wordt voorzien van informatie om deze vragen adequaat te beantwoorden.
- Bijeenkomsten/Webinar
Bij nieuwe ontwikkelingen wordt bekeken of bijeenkomsten moeten worden georganiseerd om de financiële situatie en de kortingsmaatregelen toe te lichten. Het directe, persoonlijke contact biedt de mogelijkheid om vragen te stellen en draagt bij aan het (herstel van het) vertrouwen. Als alternatief of aanvullend op het organiseren van bijeenkomsten kan ook informatie worden aangeboden via een Webinar.

Website

- Nieuwsbericht
Op het moment dat de maatregelen uit het crisisplan worden doorgevoerd, wordt er op www.pensioenwonen.nl een nieuwsbericht geplaatst.
- Financiële informatie via de website
Op de website wordt een extra pagina toegevoegd met een kort overzicht van de (voorgenomen) maatregelen van het fonds.
- Veelgestelde vragen
Op de website wordt een lijst met veelgestelde vragen gepubliceerd. Hiermee worden de basisvragen voor het Klant Contact Center afgevangen.

De website is een openbaar medium, waarmee alle doelgroepen worden bereikt.

Digitale nieuwsbrief werkgevers

De berichtgeving naar werkgevers toe, kan extra ondersteund worden door informatie op te nemen in de digitale nieuwsbrief. Deze verschijnt vier keer per jaar. Daarin wordt achtergrondinformatie opgenomen over de crisis, de kortingsmaatregelen en de gevolgen.

Pensioenkrant

Door informatie in de pensioenkrant op te nemen, wordt de berichtgeving over de crisis, de kortingsmaatregelen en de gevolgen extra ondersteund.

Hieronder zetten we de communicatiemomenten in schema:

Wettelijk verplichte communicatiemomenten

Situatie	Doelgroep	Moment en wijze
Het aanpassen van het beleggingsbeleid	Alle doelgroepen	De aanpassingen worden via de website gecommuniceerd.
Kortingsbesluit (PW: art 134)	Gewezen deelnemers Pensioengerechtigden Werkgever	De korting kan op zijn vroegst ingaan een maand nadat belanghebbenden schriftelijk zijn geïnformeerd. Dit wordt gedaan met een persoonlijke brief .

Communicatie met interne en externe belanghebbenden

Communicatie uiting	Doelgroep	Moment
Persoonlijke brief Mondelinge communicatie - KCC - bijeenkomsten/Webinar	Gewezen deelnemers Pensioengerechtigden Alle doelgroepen	Zo snel mogelijk, bij voorkeur voordat er een bericht op de website wordt geplaatst. Continu, reactief (KCC) Eenmalig, actief (bijeenkomsten/ Webinar)
Website - nieuwsbericht - financiële informatie - FAQ	Alle doelgroepen	Bij nieuwe ontwikkelingen wordt een nieuwsbericht geplaatst.
Digitale nieuwsbrief	Werkgevers	In aanvulling op overige middelen, in veel gevallen verwijzend naar de website waar meer informatie is opgenomen.
Pensioenkrant	Pensioengerechtigden	In aanvulling op overige middelen. Passend binnen redactieschema/ planning.

2.9 Besluitvormingsproces

Algemeen

Besluitvorming vindt plaats in bestuursvergaderingen. Besluiten worden genomen bij gewone meerderheid. Het bestuur kan beslissen om een besluit te mandateren aan een commissie of werkgroep. Verder kan een besluit buiten vergadering plaatsvinden door middel van een schriftelijke stemming of een mailvote. Voor besluiten buiten vergadering is het nodig dat alle stemgerechtigde bestuursleden instemmen.

Een besluit wordt vastgelegd in de cumulatieve besluitenlijst van het pensioenfonds. Daarnaast vindt vastlegging van het besluit, met motivering, plaats in het verslag van de vergadering waarin het besluit genomen wordt.

In geval van besluiten buiten vergadering worden de uitgebrachte stemmen gearhiveerd door het bestuurssecretariaat en wordt het besluit als een zogenoemd ‘tussentijds besluit’ opgenomen in de besluitenlijst.

Bijzondere omstandigheden

Het bestuur beschikt over een acute crisisprocedure ten behoeve van snelle besluitvorming in situaties waarin dit financieel crisisplan niet voorziet. Hierbij valt te denken aan een crisissituatie die impact heeft op de beleggingsportefeuille, waarbij direct ingrijpen noodzakelijk is. Dit is noodzakelijk omdat beleggingsmaatregelen soms op zeer korte termijn genomen moeten worden. Besluitvorming (mandatering) en te volgen procedure zijn uitgewerkt in de acute crisisprocedure.

Maatregel	Bevoegdheid
Aanpassen beleggingsbeleid	Het bestuur is bevoegd over te gaan tot een aanpassing van het strategisch beleggingsbeleid.
(Deels) niet toekennen van toeslagen	Het bestuur is bevoegd het toeslagenbeleid van het pensioenfonds aan te passen.
Afstempelen van uitkeringen en opgebouwde aanspraken	Als uiterste redmiddel is het bestuur bevoegd om over te gaan tot het verminderen van de last van het pensioenfonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten indien en voor zover voldaan wordt aan de voorwaarden in art 134 van de Pensioenwet.

Dit financieel crisisplan is voor het eerst op 19 april 2012 door het bestuur vastgesteld, waarna het plan voor het laatst in 2020 herzien. Het financieel crisisplan wordt jaarlijks getoetst en eventueel aangepast op basis van de actuele omstandigheden. Het plan wordt als bijlage in de ABTN opgenomen.